

Még egyszer kinézett az ablakon. Örült táj, de csak örvényes; az elsvárosodás januári helyzetében. Félkegyelmű ágak, köd, kancsal madárhangok. — Valami csak lesz — mormogta maga elé az öregember. — Csak lesz — hagyta rá Róza néni. — Aztán, szavam ne felejtsem, ma mosom a Pötyit. Tiszta lesz, mint a patyolat, annak rendje-módja szerint. — Aztán mi az ördögnek? — szólt rá az öregember, most már emeltebb hangon.

— Kik? — érdeklődött Hársing. — Arról fogalmam sincs — tárta szét ösztövére kezét az öregember. — Valakik jönnek és kész. Mindig jönnek. Nagyobb baj ne legyen. Vagy túléljük, vagy belehalunk; egykutyá. — Kutyá? — kapta fel a fejét Róza néni. — Egykutyá? — Törődik is valaki a maga szépséges kutyájával — intette le az öregember. — Jönnek a katonák. Talán még a parancsnok is. Jól idepörköltet, aztán nézhetünk.

— Ebből én egy árva szót sem értek — dörögött az öregember. — Talán azért, mert nincs is értelme. Mi az, hogy élet vége? Meg hogy marad belőlünk valami? Az ördögöt marad valami. — Nocsak — mondta emelt hangon Hársing. — Két német. Ide tartanak. — Undorodom tőlük, mert hazudnom kell nekik — vélekedett Binder. — Vajon mit akarnak? — Az egyre megy — állapította meg az öregember. — valamit mindig akarnak.

Abody Béla:

OSTROM

— Mint a patyolat? Itt ez a veszett háború, maga meg kutyát mos? Nincs jobb dolga? Róza néni, szó ami szó, szinte csak Pötyivel, a tarka, térkép-alakzatú spániellel törődött. A vidék szánalmas, olcsó, kolduslávány volt, alig valami hó, az is szennyes, csak itt-ott egy tiszta sziget. — Kilövés, belövés? — kérdezte Róza néni, inkább kíváncsian, mint félelemből. — Nem mindegy az agának? — így az öregember. — Egyre megy. Előbb vagy utóbb csak becsap a bunkerbe, és mennyből az angyal. Meg aztán azzal a kutyával is minék vacakol? Okosabban tenné, ha magát mosná. — Mosom majd, bizza ide! — dorgálta Róza néni. — Ha jön a béke. Két napja nincs fegyverforgás. Róza néni olyformán készülődött a kutya csutakolására, hogy gyűjtötte a szerény hókupacokat egy hadirokkant vödörbe. S kiszámította, mennyi kell majd Pötyi tisztaságához. — Aztán ha fognám és felfalnám a kutuskáját, finom pörköltet készítenék belőle. Róza néni! — szólt meg derűsen az öregember. — Hamm, hamm! Azt adia meg magának az a jóságos! — tört ki Róza néni. — Készíték én magából finom pörköltet, marhapörköltet méghozzá! Ilyet mondani! Meebánia! Most a távolból valami üzenet szólt meg, vagy talán hívó, rosszkedvű jelzésrendszer. — Nocsak — szólt meg az öregember. — Jönnek.

— Szabad megjegyezmem — vélte Hársing —, akkor már aligha nézhetünk, mert nem lesz mivel. — A zaj érvénytelenné csitult: a vidék elhallgatott; a csend laposá csillapodott; tapintatossá. — No, édes kutyababám, szentescském! — szólította meg Pötyit Róza néni. — Most jön a pucolkodás. — Kutyababám? — érdeklődött az öregember. — Takarosan elkeresztelte! — Mindenbe beleköt! — szólt Róza néni. — Úgy hívom, ahogy akarom! — Persze meg kell öröznünk a dolgok értelmét — morfondírozott Binder. — Ez védi meg az életünket. — Kötve hiszem, hogy a dolgoknak értelmük van — bólogatta fölőlesleg, túlméretezett lampion-fejűt Hársing. — Annyit van belőle, amennyit belemagya- rászünk. — Hát csak magyarázza, ha ideje van rá — morgolódott az öregember. — Értelem! Hetek óta nem esett hó, s a pincelakók nap mint nap roppant szerény adagot kaptak, mosdás céljából. Róza néni meg gyűjtötte a magáét, hogy Pötyinek felrethesse. Most hát előtt a nagy nap; a kutya tisztálkodása; a béke, szűzi kutyák, mely értelmű ebek, fénylő tájak, üde látvány az ablakon, egy kis képzőművészet. — Tegyük el magunkat holnapra — javasolta Hársing. — Hátha marad belőlünk valami — vélekedett Binder. — Hátha. Aztán mire eljutunk az élet végére, összeáll a program.

A két német befordult az előkertbe. Majd végigmentek a folyosón, és megzörgettek a pince vasajtáját. Jó este ket kíváncok — mondta az egyik, természetesen anyanyelvén. A másik hallgatott, csak a fejét biccentette meg. — Hogy vagyunk, hogy vagyunk? — érdeklődött a barátságosabbik. Nem éppen lazán, semmitmondóan: valami közepe, magja volt az üdvözlésnek. — Mindig rosszul vagyunk, kérem — magyarázta Binder. — Tetszik tudni, meghalni veszélyes, élni unalmas. — Haha! — kacagott a német. — Nem fordítva? — Mindegy — hagyta rá Binder. — Ön netán filozófus? Tapasztalataim szerint minden német filozófus. — Ezt bóknek vagy sértesnek szánta? — komorodott szürkévé a katona. — Ja, és szavam ne felejtsem, a kutyákat le kell lőnünk. Ezért jöttünk. — A kutyákat? — kérdezte vissza Hársing. — Természetesen a műtétet ez a szűkszavú kamerád fogja elvégezni. Tetszik tudni, ő szívesebben csinálja. Mit szívesen? Örömmel! S az örömet mindenki megérdemli, nemde? Freude, schöner Götterfunken, Tochter aus Elysium! — Meggyilkolják! — sikoltott fel Róza néni, élesen, a magasba tartva riasztó gyászát. A csendes német megcélozta a kutyát.

„A béna, nyomorék városban pezseg az élet”

Rajzos napló 1945-ről

Háború dülta, még alig esznélő országunkban csak lassan, fokozatosan indult meg az élet. Mindent elől kellett kezdenünk. Különös, elszomorító látványt nyújtott azokban a napokban Budapest. S mégis, a figyelmesen vizsgálódó szem az életnek, az élni akarnak ezer és ezer jelet figyelhette meg. Kokorin, a szovjet katonatiszt, a Vörös Hadsereg művészcsoportjával érkezett Magyarországra. Kokorin főhadnagynak akkoriban egyetlen leendője volt a romokban heverő országokban: rajzolni! De nemcsak rajzolt, hanem háborús naplót is vezetett. Múltak az évek, Kokorin rajzairól, naplójáról, mely úgy tűnt, végleg elveszett a szemünk elől, nem is tudhattunk amíg egy szerencsés véletlen közbe nem szőtt.

A véletlen, vagy pontosabban a véletlen felfedező Mencer Gusztáv volt, aki 1975-ben a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatójával, Horváth Miklóssal járt kint Moszkvában.

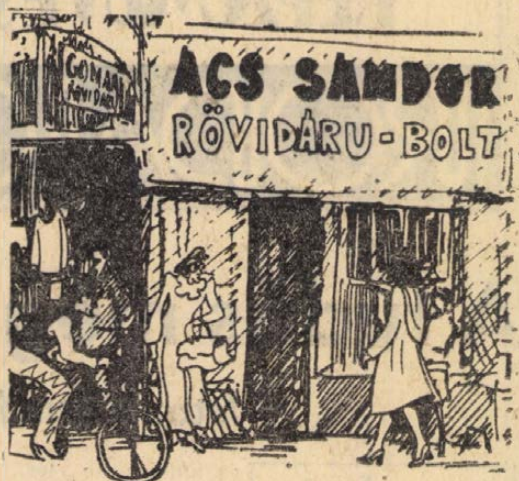
Jubileumi kiállításra szánt anyagokért mentünk ki. Néhány olyan grafikát is kaptunk, amelyekre a főigazgató nem is számított. Feltűnő volt ennek az ismeretlen művésznek a munkája. Az egyik rajz, még jól emlékszem rá, reverendás papot ábrázolt hátizsakkal. Az ismeretlen rajzoló annak idején alaposan körülnézhetett nálunk. Sietve megérdeklődött a címét, és felhívtam őt telefonon. A meglepődött Kokorin megígérte, hogy eljön szállodánkba, és hoz néhányat a régi rajzok közül. Meglepetésünkre egy naplót is mutatott. — A rajzos napló stílusa, közvetlensége rendkívül megragadott — meséli a felfedező. Azt kértem tőle, hadd vihessem magammal Magyarországra.

Mencer Géza Budapestre érkezve lefordította a napló szövegét. A múzeumban pedig laponként lefénkéztették az értékes dokumentumokat, amely hamarosan visszakerült Moszkvába. Még azon az őszön önálló kiállítást rendeztek Kokorin naplója alapján készült rajzokból és a szövegből. Kokorint pedig feleségével együtt meghívták a kiállításra.

Az eredeti napló vékony kis füzet gépirásos fordítása. Mit látott és jegyzett fel a szovjet grafikusművész, a Vörös Hadsereg katonája 1945 tavaszán?

— Rendkívül jellemző Kokorinra az a néhány sor, amivel frását kezdi. — vélekedik a felfedező és olvasni kezd:

„Életemben legmeglepőbb érzés volt — írja —, amikor egy kis ország ismeretlen vá-

rosának földjét először érintetem. Minden városnak van „illata” és én minden érzékemmel igyekeztem ezt megragadni.”

— Nézzük tovább. „Budapest a romok és a kiégett roncsok városa és mégis gyönyörű maradt.”

„Órákon át nézzük a szétrombolt hidakat. Az ember, komolyan, sírva fakad.”

„A béna, nyomorék városban pezseg az élet. Az emberek igen gyorsan alkalmazkodnak a körülményekhez.”

„Ugyanaz a kíváncsiság, mosolygós tekintet, ha rajzolsz. Egy orosz tiszt. Ezenkívül németül is, angolul is beszél. Sehogysem tudják egyeztetni ezt.”

„Ezt a virágárusnőt egy kávéházban rajzoltam. Végül odajött a pincérnő és letett elem egy szájl rózsát. A virágáruslány küldte a rajzért.”

AZ ITALOK

„Bor, Sör, Pálinka — Rendkívül fontos szavak”.

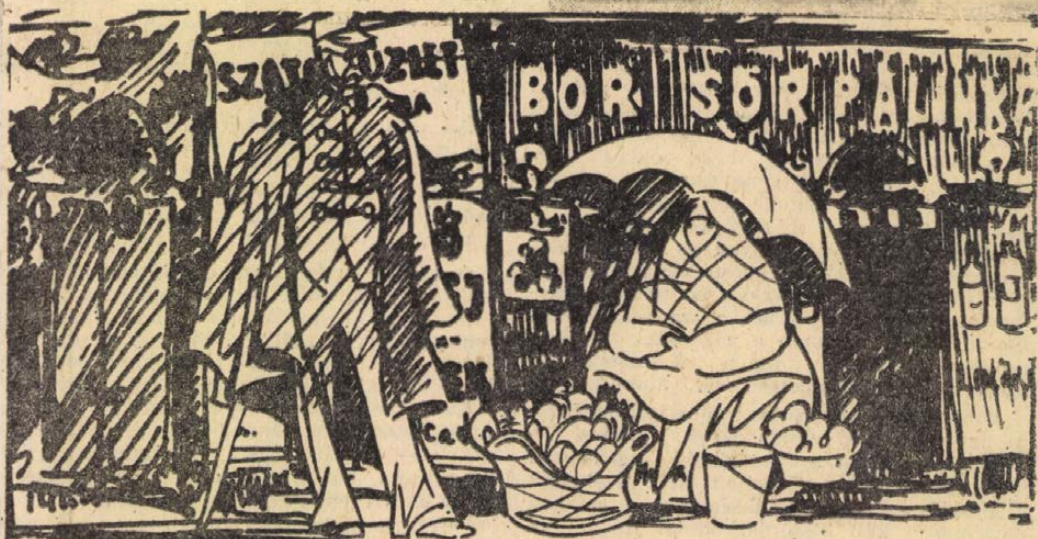
tükörnek tekint-
hetjük — néz fel az
összecsukott füzet-
ből Mencer Gusztáv, akinek szívügye lett ez
az 1945-ös írás —, a felszabadulás utáni év
tükre.

— Kokorin a felszabadulás után nem jött
többé Magyarországra?

— De igen, még a hivatalos meghívás előtt
és erről az útiről is készített egy újabb
rajzos naplócskát.

Sz. B.

Képeink részletek Kokorin rajzos naplójából

Miként élünk a szabadság lehetőségeivel, amit a felszabadulás, a Vörös Hadsereg hozott el a magyar népnek, amikor megsemmisítette a fasiszta államgépezetet? Keresztes László, a szomodai termelőszövetkezet nemrég nyugalmába vonult elnöke, Katona Miklós, a Magyar Viscosagyár 42 éves csoportvezetője, Vajda Ilona munkás és Stirbik Mihályné adminisztrátor válaszol a kérdésre. Az utóbbi két „interjúalany” a Beloiannai Híradástechnikai Gyár tatabányai üzemében dolgozik, éppen csak átlépte huszadik életévét. Három nemzedék képviselői válaszolnak hát a kérdésre.

★

— Egy vagyok a sok tízezerből, aki cselédlakásból indult, felnőtt fejjel iskolába járt, részt vállalt a népi hatalom megszületéséből. Most pedig már élvezheti a nyugdíjas kor derűs éveit. Ezek az élettrajzi adatok talán jelzik is a válasz lényegét... kezdte Keresztes László.

— Amikor az esti egyetemen tanultam, elméletileg is felkészültem arra, hogy a jelenségeket a maguk konkrét-ságában, tartalmuk és összefüggéseik szerint vizsgáljam. Azt mondom, hogy létezett szabadság Magyarországon a felszabadulás előtt is, úgy ahogy létezik ma például Chilében: az elnyomók mások kárára klerószakolt szabadsága! A miénk viszont a dolgozó nép közös szabadsága. S ez minél erősebb, minél virágzóbb, úgy jut belőle több az egyén számára.

— Néha bizony rosszul éltünk ebben a szabadságban rejlő lehetőségekkel. Mindent egyszerre akartunk. S én, a földet művelő ember megtanulhattam, hogy a természetben nagy ugrás nincsen büntetlenül. Más persze az új merész meghonosítása, mint az elhírtelenkedett ugrás...

— Szerintem a szabadság olyan, mint a kitűnő tulajdon-
ságokká rendezhető nemes vetőmag. Csodálatos termést hoz,

Három nemzedék a szabadságról

ha hozzáértő kezek jó talajba ültetik, és szakszerűen, ápolják. Utána ügyelnek arra, hogy semmi ne vesszen kárba a terméskből. A következő vetéshez pedig még több, még nemesebb vetőmagot készítenek.

— A magyar nép politikai, állami vezetése képes volt alkalmazni ezt az „agrotechnikát”. Mai politikánk és állam-
vezetésünk magas színvonalra emelte ezt a módszert, és ezért vagyunk képesek szembenézni önmagunkkal. Képesek vagyunk felretenni azt, ami visszahúzó, és hozzákezdeni ahhoz, ami jobbat, előnyösebbet ígér. Megerősíti ez azt, hogy jól hasznosítottuk a szabadságot, mert szolgáltuk vele a népet, a nemzetköziség gondolatát.

★

Hasonlókról szól Katona Miklós, a középkorunk szemszögéből. Ő maga, a sok nyomort megélt Szabolcs megyeiek egyik leszármazottja lehetőséget kapott ahhoz, hogy eddigi 42 évéből mintegy 18-at — részben munka mellett — tanulással tölthesse.

— Így szereztem annyi szakmai és politikai tudást, hogy tárgyilagosan összehasonlíthassam önmagunkat a világgal — beszélt következtetéseiről a viscosagyári csoportvezető. — Jártam gépvásárlásokra és berendezések kezelésének megtanulása végett Olaszországban. Összehasonlíthattam, hogy a tőkés világ életkörülményeivel tartozó kiszolgáltatottsággal szemben milyen felmérhetetlen kincs a hazai létbiztonság. Találkozhattam Magyarországról elszármazott, jómódú emberekkel. Amuldozva hasonlították össze egykor elhagyott

szülőföldjük emlékeit mai valóságunkkal. S ezzel ők fejezték ki a maguk módján, hogy szeretett hazájuk szorgalmas népe úgy élt a szabadsággal, ahogy kellett, mert dolgoztunk, mert megtaláltuk a kiutat a különböző nehézségekből...

A viszközagyárban dolgozók szakmájuk mestereivé váltak. Gyakran jobban hasznosítják a külföldről behozott gépeket, mint előállítók. S a magyarokkal együtt szlovákok, NDK-beli németek dolgoznak az üzemben. Nem vendégmunkások, hanem közös ügyünk megvalósításán fáradozó társak, barátok. Ez a testvériség is része annak, hogy jól sáfárkodunk a szabadsággal...

★

Vajda Ilona és Stirbik Mihályné huszonegyes fiatalok, számukra ez a mai élet természetes életközeg — nem ismerik a múltat...

— Nekünk magától értetődő, hogy úgy és annyit tanulhatunk, amihez képességünk, kitartásunk van. Ott dolgozhatunk, ahol ez számunkra minden tekintetben előnyös.

A két fiatal nem töpreng azon, hogy bizony másként volt ez valamikor, és milyen küzdelmek árán jutottunk a mai szintre. Am nem érdeklődés nélkül élnek a világban. Tudják, mi történik akár a szocialista, akár más társadalmi rendszerű országokban.

Véleményt alkotnak arról, hogy másutt mi a jobb és mi a rossz. Véleményük is van arról, mit kellene jobban csinálnunk.

— Még szervezettebben, még lelkiismeretesebben kell dolgoznunk! — hangzott az első szabály. Képtelenek ugyanis napirendre térni a lélektelenség, a pazarlás, az előírások megszegése felett.

— Legyen keményebb, rendszeresebb a felelősségvonnás — szól a második szabály. — Tudja meg mindenki, miként járnak a hanyagok, és azok, akik megsértik a szocialista együttélés szabályait...

— Azt valljuk, nagyon szép, nagyon szerétnivaló a hazánk, s a maga módján mindenki tegyen meg érte mindent, hogy még szebb legyen...

Berde Mihály